

6.10

JAARBOEKJE
VAN HET
OUDHEIDKUNDIG GENOOTSCHAP
„NIFTARLAKE”
1950



DRUKKERIJ H. J. SMITS
OUDE GRACHT 231 — UTRECHT



INLEIDING

Slechts de penningmeester van ons Genootschap zal verheugd zijn, dat dit Jaarboekje een zoo bij uitstek korte inhoud heeft.

Inderdaad is het voor de financiën niet ondienstig, dat wij dit jaar niet meer inzendingen hebben gekregen.

Een bijzonder woord van dank is hier op zijn plaats voor ons bestuurslid Pastoor Mgr A. R. Rientjes, wiens onuitputtelijke bron van gegevens en grote ijver het voor ons Genootschap mogelijk hebben gemaakt, dat wij met enige belangrijke gegevens konden verschijnen.

Van deze gelegenheid mag de voorzitter van het Genootschap wel gebruik maken om onze leden op te wekken om al het mogelijke te doen, opdat het ledental van ons Genootschap steeds stijgt, maar in het bijzonder opdat er meerdere Uwer zich in het komende jaar bereid verklaren om een bijdrage te leveren tot het welslagen van het Jaarboekje.

Donateur:

Mr W. J. Doude van Troostwijk, Murten (Zwitserland).

Eere-leden:

Dr Mr J. W. Verburgt, Wassenaar, Oud-Voorzitter.
J. D. Bastert, Breukelen, Oud-Penningmeester.

Bestuur:

Mr Dr N. J. C. M. Kappeyne van de Coppello,
Oud-Loosdrecht, Voorzitter.
Mej. W. F. Grevenstuk, Baambrugge, Secretaresse.
G. J. Weyland Jr, Loenen a/d Vecht, Bibliothecaris
en Wnd. Penningmeester. } Dagelijksch
Mgr A. E. Rientjes, Maarssen. } Bestuur.
Dr Mr J. W. Verburgt, Wassenaar.
J. D. Bastert, Breukelen.

J. Trouw, Abcoude.

J. Vor der Hake, Utrecht.

A. H. Doude van Troostwijk, Notaris, Breukelen.

Ir J. Loeff, Oud-Loosdrecht.

Jhr P. H. A. Martini Buys, Rotterdam.

F. D. Sprenger, Vreeland.

Redactie Jaarboekje:

Mr Dr N. J. C. M. Kappeyne van de Coppello, Oud-Loosdrecht.

Mgr A. E. Rientjes, Maarssen.

Mej. W. F. Grevenstuk, Baambrugge.

LEDEN:

Aalsmeer:

Bax, H.

Abcoude:

Doorn, Dr A. van

Firet, C. J. J.

Gortel, Dr J. H. van

Graaf, J. H. de

Pape, W. F.

Quarles van Ufford, Jhr Mr
L. A.

Sprey, A.

Timmer, Notaris Ph. W.

Trouw, J.

Veltman-v. Cruyssen, Mevr.
A. G.

Veltman, Mej. Lidi

Vis-Völker, Mevr. C. A. L. M.

Waterkamp, Pastoor J. M. J.

Wijngaardt, Piet van

Amersfoort:

Adriaans, G.

„Flechte” Oudh. Vereen.

Vor der Hake, J. J. G.

Amstelveen:

Achterbergh Jr, J. W. N. van

Amsterdam:

Aa, O. L. van der

Altena, Chr.

Beekman, J. S.

Bergh, Th. P. van den

Bussy, Mr A. le Cosquino de
Colenbrander-Overhoff,
Mevr. M.

Dekker, C. L.

Duyvensz, Fr.

Hoorn, Th. van

Hoes, F.

Jantzen F.Gz., Ferd. B.

Jordens-Mac Laine Pont,
Mevr. A.

Kater, P. A.

Koninklijk Oudheidkundig
Genootschap

Laag, A. H. van der

Lange, C. V. Allert de

Leuven, W. van

Pos, Mej. A.G.

Schoorl, A.

Soeten, H. J. de

Tienhoven, Mr P. G. van
Vondel”, Joost van den, N.V.

Uitg. Mij

Warners, F. A.

Ankeveen:

Harinxma thoe Slooten, B. A.
Ph. Baron van

Apeldoorn:

Fortuyn Harreman, A.

Tombe, Mr A. L. des

Baambrugge:

Baanders, Mej. Tine

- Borst, Th. C.
 Bouman, J. H.
 Feddema, G.
 Grevenstuk, Mej. W. F.
 Lee, Mej. E. van der
 Plas, J. van der
 Royaards, J. J.
 Schimmel-Baanders, Mevr.
 W. C.
 Woerden, S. van
- Baarn:*
- Tegelberg: P. E.
- De Bilt:*
- Mac Laine Pont, W. P.
 Mac Laine Pont-Stork, Mevr.
 A. W.
 Pas, W. van der
 Troostwijk, D. W. Doude van
- Bloemendaal:*
- Koomans, Drs W. H.
- Den Bommel:*
- Kooy, Ds A. v. d.
- Breukelen:*
- Bastert, J. D.
 Beek-Janszen, Mevr. Ds E. L.
 ter
 Bianchi-Wüstenhoff, Mevr.
 C. E.
 Colenbrander-Hoekstra,
 Mevr. A. H.
 Colenbrander, H. Th.
 Colenbrander, Mr J. W.
 Cornet, J. W. G.
 Dop, H. R. van
 Freitag, F. J. de
 Ginkel, Mr H. C. L. van
 Goeman Borgesius-Blommers,
 Mevr. Th.
- Graaf Wz., E. de
 Grift, A. van der
 Haars, Mej. Mr E. A.
 Hoekstra-Bouman, Mevr.
 Wed. G. C.
 Horst, A. van der
 Jong, J. de
 Kasteleyn, J.
 Klap, C. P.
 Leisink, Pastoor J. B.
 Matthes-Varossieau, Mevr.
 C. W.
 Matthes-de Rooy, Mevr. Wed.
 C. H.
 Moen, W. C.
 Molenkamp, J.
 Parker Verboom, Mej. W. M.
 Paulus-Wempe, Mevr. E. M.
 Postma, Dr E. B. J.
 Ragay, L. J.
 Remijnse, Prof. Dr J. G.
 Remijnse, M.
 Reyden, J. van der
 Roëll, Jhr Mr H. H.
 Schmedding-Verbrugghen,
 Mevr. W. Th. C.
 Schoonderwoerd, W.
 Smits, P. B. A.
 Troostwijk, A. H. Doude van
 Verkade, E. G.
 Verkade-Dr Cartier van
 Dissel, Mevr.
 Vermeulen, Y. T.
 Verweys-Kramer, Mevr. A. J.
 Vis-Honig, Mevr. A.
 Vis Sr., Gerbr.
 Vliet-van Wijk, Mevr. Mr v.
 A. C.
 Vlugh, H. M.
 Vries, J. G. J. de
 Vries-Verbrugghen, Mevr.
 C. W. de
 Zwaan, Ds A.

Bussum:

Ahrend, J.
 Ahrend-v. Gemund, Mevr. M.
 Booy, H.
 Nordemann, J. G.

Doorn:

Ansoul, G.
 Lampsins van den Velden,
 Jhr J. K.

Djakarta:

Grevenstuk, Prof. Dr A.

Driebergen:

Beaufort, Jhr P. P. de
 Clifford Kocq van Breugel,
 Jhr Mr Dr J. R.
 Prein, Prof. J. A. M.

Eindhoven:

Bemmel, A. van
 Broek-Bon, Mevr. A. van den

Giessendam:

Sluys, P. van der

's-Graveland:

Dedel, Jhr Mr C.
 Houbolt, P.
 Schimmelpenninck, G. Graaf

's-Gravenhage:

Bak, Mr A. G.
 Bak, J. P.
 Bureau van de Rijkscommis-
 sie van de Monumenten
 Cleyndert Azn., H.
 Middelberg, Mr G. A. A.
 Velsen-Metzelaar, Mevr. W.
 L. van

Groningen:

Schoemaker, Pastoor F. J.

Haarlem:

Emmeriks, L.

Hilversum:

Bree, D. de
 Bruggen, Ds J. van
 Frank, Deken H. F.
 Metzelaar, C.
 Notten, Mej. W. L. van
 Smorenburg, J. M.

Kockengen:

Jongeneel, J. C.

Kortenhoef:

„Curtevenne”, Stichting
 Nes van Meerkerk, J. E. van
 Spaan, D. C.

Krommenie:

Walbeek, P. van

Laren:

Boetzelaer, R. W. C.
 Baron van
 Leonhardt, G. J. G.

Leersum:

Dijk, M. van

Loenen a.d. Vecht:

As, P. van
 Duveen, Mej. T.
 Gerards Thesing, L. H.
 Hofwegen, G. van
 Holthe tot Echten, Jhr Dr
 M. L. van
 Joncheere, C. de
 Kampen, J. W. van

Kempen, Nots, J. M. C. van
 Tervooren, H. A. P. M.
 Snijder, M.
 Troostwijk, Mr W. I. Doude v.
 Uden Masman, H.
 Weerdenburg, Ab van
 Weyland, Jr, G. J.

Loenersloot:

Kalff Az., G.

Loosdrecht:

Beusekom-van Foreest, Mevr.
 Wed. Mr F. C. van
 Boeschoten, J.
 Buysing Damsté, A.
 Erdman, Mr R. H.
 Freese, J. P.
 Kappeyne van de Coppello-
 Wijgers, Mevr. L.
 Kappeyne van Coppello, Mr
 Dr N. J. C. M.
 Kappeyne van de Coppello-
 van Panhuys, Mevr. Th. E.
 C. M.
 Loeff, Ir J.
 Sondaar, L. H.
 Swinderen, Jhr Q. J. van
 Troostwijk, Mr J. H. M. A.
 Doude van
 Voogsgeerd, W. J.
 Vunderink, Mr J. L.
 Wieringen, Dr C. W. van

Lunteren:

Hoop van Slochteren, Mr M.
 P. van der

Maarssen:

Agterberg, J.
 Alleman, J. G.
 Dorp, C. van
 Dorp Jr., C. van

Dorrestein, A. H.
 Groot-de Vries, Mevr. P.
 Grijs-Struwers, Mevr. de
 Hoekstra, Dr Sj.
 Homan van der Heide, J.
 Mol, B. C. J. de
 Pittet-van Linge, Mevr. J. C.
 Rientjes, Mgr A. E.
 Ruiter, H. J. de
 Rijsterborgh, C. J.
 Sandick, J. W. W. A. G. van
 Schaick, Mr Dr Th. van
 Servaas, J. N.
 Stevenhagen, H. J.
 Vader, Nots. H. P.
 Wymstra, W.

Maarsseveen:

Feyten, A.
 Hydecoper-van Maarsseveen,
 Jhr. J.
 Rijn, J. G. van

Maartensdijk:

Steyling-Grevenstuk,
 Mevr. A.
 Steyling, Dr W.

Murten (Zwits.):

Troostwijk, Mr W. J. Doude
 van

Naar'den:

Oudenniel, C. G. van
 Verburgt, Dr G.
 Wentink-Boon, Mevr. G.

Nederhorst den Berg:

Krol, J. J. F.
 Pos-Kofoed, Mevr. C. A.
 Voorn, G. A. van der

Nieuwersluis:

Beelaerts van Blokland-Jes-
surun, Mevr. Mr B. R. J.
Blankenberg, B. H.
Blijdenstein-Cruys, Mevr.
Wed. Th. W.
Slik-Scharf, Mevr. B. van der

Nigtevecht:

Hennipman, C.
Wees, G. A. van

Noordwijk Binnen:

Wieder Jr, F. C.

Nunspeet:

Hacke-Oudemans, Mevr. J. J.

Nijmegen:

Lindenhout, H. J. van 't

Oosterbeek:

Beusekom, Mr E. van

Oudewater:

Boer, A. W. den

Overveen:

Vries-van der Lee, Mevr.
A. de
Warnaars, H. B. E.
Witsel, B.

Pijnacker:

Neeleman, Ds J. C.

Rotterdam:

Bastert, J. N.
Bibliotheek en Leesalen der
Gemeente
Martini Buys, Jhr P. H. A.

Rossum:

Meijer, A. F. van Goelst

Rijswijk:

Geertsema, W. H.
Monté, Mevr. A.

Soest:

Bentinck, Mr S. P. Baron

Soesterberg:

Haselen, Mr J. van

Tienhoven (U.):

Einde, T. van 't

Utrecht:

Adels-Vermeulen, Mevr. M.
Biegelaar Jr, J. B. P.
Bogaard, P. H.
Burg, Pastoor J. van der
Daas, A. P. N. den
Dijkman, Mr H. J.
Gaasbeek, R. van
Hagenouw, J. G.
Historisch Genootschap
Lip-Kibbeling, Mevr. J. v. d.
„Oud-Utrecht”, Ver.
Ridder, Mevr. A. Ph.
Ruwers-Becker, Mevr. E. W.
Smits, H. J.
Tange, van Recken, Mevr
Wed. Dr H. M. van
Théonville, F. W. G.
Tombe, Mr J. H. des
Ven, Dr A. J. van de
Voerman, Mr A. A. A. E. A.
Vcr der Hake, G.
Vor der Hake, J.
Vuurst de Vries, Dr H.
van der
Wilbrenninck, J. C.
Woerden, A. W. F. C. van

Velp:

Boetzelaer, V. L. Baron van

Vinkeveen:

Ekel, J.

Vries, J. de

Vreeland:

Bree, B. van

Cleyne Brem, K. M. J. de

Jonker, W. J.

Sprenger, F. D.

Wageningen:

Kniphorst's Boekhandel

Wassenaar:

Honders, Dr H. J.

Verburgt, Dr Mr J. W.

Weesp:

Breyer, K.

Dockum, W. A. van

Houtman Jr, L. A.

Kloet, H. de

Lindeboom, G.

Weesperkarspel:

Klaveren, Wim van

Wijk bij Duurstede:

Dijkman-Schoenmaker,

Mevr. G. J. E.

Schoenmaker, S.

Thieme, Mej. A. C.

IJsselstein:

Cool, A. G.

Zaandijk:

Honig, G. J.

Vis Jr, Gerbrand

Zeist:

's Jacob, Dr H. Th.

Lantsheer, J. A.

Zuilen:

Laan, J. Th. van der

Wit, H. C. de

Wijk, J. A. van

Jaarverslag.

Op 24 Juni 1949 had in Hôtel „de Kampioen” te Nieuwersluis de Jaarvergadering plaats. Volgens presentielijst waren aanwezig 19 leden.

De Voorzitter opende met een kort welkomstwoord deze vergadering en gaf daarna gelegenheid tot het lezen der notulen en het uitbrengen van het Jaarverslag door de Secretaresse. Beide werden onveranderd goedgekeurd.

Van den Penningmeester, den Heer J. Vor der Hake, was een schrijven ter vergadering binnengekomen, waarbij hij mededeelde, dat hij wegens ongesteldheid ter observatie moest worden opgenomen en niet ter vergadering kon verschijnen. Hij vroeg in dat schrijven, een Commissie te benoemen, die de rekening zou kunnen nazien, doch sloot deze rekening niet bij. Derhalve werden als Commissie benoemd: de Heeren Krol, van Wees en van Dorp Sr., die binnenkort de bescheiden zouden contrôleeren.

De Secretaresse zou de boeken en bescheiden opvragen, opdat die contrôle zou kunnen plaatsvinden. Derhalve moest de vergadering genoegen nemen met het feit, dat geen verslag kon worden uitgebracht.

In de vacature, in het bestuur ontstaan door het overlijden van den Heer E. G. Wentink, werd voorzien door de benoeming van den Heer F. D. Sprenger te Vreeland, welke zijn benoeming gaarne aannam.

De in het vereenigingsjaar overleden leden werden staande herdacht, t.w.: de H.H. E. G. Wentink, Ir E. Middelberg, P. W. Welter, J. H. Roosenschoon, Jhr van Beresteyn en L. P. van Seerenberg.

Als doel voor een eventueel te houden excursie was door het bestuur voorgesteld te gaan naar Gouda, omdat daar de

glazen, beschilderd door de Gebr. Crabeth, te bezichtigen waren. Ter vergadering gingen ook stemmen op voor Schoonhoven en Nieuwpoort, Polsbroek en IJsselstijn.

Er vond daarna een stemming plaats tusschen Schoonhoven en Gouda, waarbij elk dier plaatsen een gelijk aantal stemmen, zijnde 9, verkreeg en één blanco. Een tweede vrije stemming moest alzoo plaats vinden, doch tevoren verzocht de Heer Mgr. Rientjes, zich terdege rekenschap te geven, *waarom* men naar Gouda of Schoonhoven wilde gaan. Hij memoreerde, hoe groot de waarde was van de glazen te Gouda, die nu weer bezichtigd konden worden, hetwelk tot gevolg had, dat bij de tweede stemming Gouda 13 stemmen kreeg en Schoonhoven 5, alsmede één blanco.

Als Excursiecommissie werden benoemd de Heeren Jhr P. H. A. Martini Buys, a J. D. Bastert (als plaatsvervanger voor den Heer Vor der Hake) en de Secretaresse.

Verder werd besloten weer een Jaarboekje uit te geven.

Aan de Commissie voor de Vecht werd een bijdrage toegezegd ad f 25.—

Bij de rondvraag werd aandacht gevraagd voor den verkoop van oude buitens, die dan veelal in handen komen van personen of stichtingen, die wat het schoon van de Vechtstreek betreft, ernstige schade toebrengen aan het karakter der streek, door verbouwing als anderszins. Wij moeten zeer waakzaam zijn, wat de historische beteekenis dier buitens betreft, dat de geschiedenis zich niet herhaalt, en steeds meer oudheidkundig schoon verdwijnt. Zoo is het ook met den koepel te Loenen en het hek van Hunthum.

De Bibliothecaris, de Heer Weyland, betreurt het, dat de kas geen grotere aankopen van boeken voor onze Bibliotheek toelaat; hij zou hiervoor gaarne een fondsje willen hebben.

Dan worden nog vragen gesteld over de demping van de Reedervaart te Nederhorst den Berg, waarover men doende is.

Tot zoover eenige uittreksels uit de notulen der Jaarvergadering.

De beoogde excursie had op 9 Augustus onder stralend weder plaats en niemand zal zich den tocht naar Gouda beklagd hebben. Het verslag daarover heeft U in het voorgaande Jaarboekje kunnen lezen.

Het aantal deelnemers was niet overmatig groot, slechts een

40-tal, maar wie van de partij was, heeft kunnen genieten van veel schoons, terwijl het theedrinken aan de Lek te Schoonhoven een genoeglijk slot van den dag vormde.

Aan het einde van het jaar verscheen het Jaarboekje, zooals gewoonlijk, waarin wij tot ons genoegen van drie nieuwe inzenders een artikel mochten plaatsen.

Doordat in December de Heer Vor der Hake nog niet terug was, en de contributies bij lange na niet alle waren binnengekomen, besloot het bestuur, daarin te voorzien, en den Heer Weyland, die daartoe bereid was, tijdelijk deze functie te doen waarnemen. Hij zal deze taak voorloopig blijven vervullen.

Het ledental van ons Genootschap is zichzelf vrijwel gelijk gebleven. Was het bij het verschijnen van het Jaarboekje 283, thans is het 281, terwijl we het genoegen hadden onlangs een oud-Vechtstreekbewoner, woonachtig in Zwitserland, als donateur te mogen verwerven.

Gaarne zou het bestuur het ledental zien opgevoerd, hoofdzakelijk wegens de hooge kosten, verbonden aan de uitgave van het Jaarboekje, dat zooals we allen weten, een der pijlers is, waarop ons Genootschap rust. Ik mag de aanwezigen dan zeker wel op het hart drukken, zoo mogelijk propaganda hiervoor te maken en aan de uitbreiding hiervan mede te werken.

Ons streven is het ten volle waard, ons geheel hiervoor in te zetten, opdat ons Genootschap in bloei moge toenemen.

Met de beste wenschen moge ik dit verslag besluiten.

De Secretaresse:

W. F. GREVENSTUK.

Uitgebracht op de Jaarvergadering
te Nieuwersluis op 14 Juni 1950.

STAAT VAN ONTVANGSTEN EN UITGAVEN BOEKINGSJAAR 1949

ONTVANGSTEN:	UITGAVEN:
Batig saldo	Jaarboekje
Contributies	Diverse onkosten:
Verkochte Jaarboekjes	(zaalhuur, druk- en incasso-
	kosten, porti, enz.)
	Bijdrage Commissie voor de
	Vecht en het O. en W. Plas-
	sengebied
	Contributie Bond Heemschut
	Excursie (nadelig saldo)
	Batig saldo
f 1.021.19	f 1.021.19

De Penningmeester:

G. J. WEYLAND Jr.

Excursie Niftarlake.

Wie als lid van „Niftarlake” of wel als introduc e reeds meerdere malen de jaarlijksche „uittocht” mee mocht maken, herinnert zich steeds met genoegen een dergelijke tocht, m t of z nder regen.

Nu mogen zonnenschijn en niet al te overmatige warmte noodige factoren schijnen om een excursie van ons oudheidkundig genootschap tot een waarlijk brillant uitstapje te maken, een opmerkelijk feit is het echter, dat men zich op zulk een dag nog nimmer door de weersomstandigheden heeft laten afschrikken; het leek soms wel, of men er behagen in schepte, er ondanks minder gunstig weer, t ch bij te willen wezen, als had men het aan gevoeld, dat juist bij gedekte luchten zeer oude bouwwerken nog des te beter tot hun recht komen.

En zoo zag men dan op den „droeven” morgen van den 2en Augustus anno 1950 een veertigtal Niftarlakers, allen in regentenu gehuld, enkelen zelfs voorzien van hun regenscherm, zich naar de Moreelselaan in Utrecht spoeden, om de daar gereedstaande vehikels te bestijgen.

Direct gemakkelijk was deze verzamelplaats, op de convocatie simpel met „de Zuidzijde” aangeduid niet te vinden, doch een weinig speuren naar bekende tochtgenooten, eveneens in gummijas gestoken en alles kwam voor elkaar.

Gezellige begroetingen van: h , u hier ook weer, en dergelijke en dan fluks de twee primitieve gele hobbewagens bestegen — wie verlangt er nu ook luxe op een oudheidkundigen uitgaansdag — even wachten tot ze met een voldoende aantal „koppen bemand” zijn en dan zal de afrit plaats hebben.

Ons veteraan-hoofd-bestuurslid, thans eerlid, onze immer actieve Heer Bastert heeft als eenling in de excursie-regelings-

commissie handen te kort om de afrit tip-top te doen plaats hebben, maar eindelijk is het dan toch zoo ver.

De chauffeur van de zuster-auto schijnt nog wel even te dralen met heengaan, dit is voor den Heer Bastert tenminste een aanleiding, met het hoofd buiten het raam hem toe te roepen: „u moet naar het pleintje op Haarzuilen, doe maar dicht!”

Dit laat deze zich geen twee keer zeggen, hij geeft gas en voort gaat het, op den voet gevolgd door haar gele collega op wielen, die zich eveneens al hobbelen een weg baant door Utrecht's straten, om weldra den landweg naar Vleuten's schone dreven in te slaan.

Hoe jammer, dat het gezelschap betrekkelijk zoo weinig van dit mooie echt Utrechtsche landschap kan genieten, de biggels langs de ruiten, waarop ze een stevig waas aanbrengen, vormen hiervoor een belemmering.

„Niftarlake” is echter geen vereeniging, die zich door tegenslagen uit het veld laat slaan, haar leden evenmin en zoodoende wordt de stemming in de wagens door niets geschaad, zelfs ontbreekt zoo nu en dan de vroolijke noot niet.

We zijn wel niet in een sigarenwinkel, waar men tot vervelens toe de gesteldheid van het weer kan beluisteren, maar toch komt de excursie „op zulk een dag” terdege op de proppen.

„Enkele verspreide buiten zei de radio”, verzucht er een, „maar we hebben er al zes gehad!”

Verderop in den wagen is men alweer aan de toekomst bezig, straks immers zal men het eeuwenoude kasteel de Haar betreden en hoe kan men zich hierbij verdiepen in zijn romantisch verleden! Welk een veranderingen hebben ook in den loop der tijden zoowel het slot zelf als zijn omgeving ondergaan. Een der deelnemers aan de excursie weet te vertellen hoe een vroegere slotheer maar liefst het heele dorp af liet breken om het naar een andere plaats te verleggen.

Onderwijl ieder zich zit te bezinnen op verleden en heden van het kasteel en zijn bewoners, verschijnt opeens de Heer Bastert met zijn opschrijfboekje temidden van de toeristen, om hier en daar nog even een vergeten guldentje aan de uitgaanskas te kunnen toevoegen.

Zoo bereiken we ongemerkt de omgeving van het kasteel en hebben het geluk, de prachtige oprijlaan zonder parapluie boven het hoofd te kunnen betreden.

Aan de trappen van het kasteel gekomen kunnen we pas goed het geheele gezelschap overzien, opnieuw blijde ontmoetingen en handdrukken en gezamenlijk treedt men de wondermooie hal binnen, waar juist een buitenlandsch gezelschap de laatste schreden gezet heeft.

Hoe wordt het oog bekoord door de hal, het voormalig binnenplein van het reeds in de twaalfde eeuw gebouwde kasteel, dat jammer genoeg in 1672 door brand verwoest werd.

Eeuwen van verval volgden, tot eindelijk in 1892, de vader van den huidige baron opdracht gaf, de restauratie ter hand te nemen.

Niemand minder dan de groote architect Cuypers mocht dit machtige werk, dat twintig jaar in beslag nam, ter hand nemen, met resultaat, dat er een prachtig geheel in laat-gothischen stijl tot stand kwam, een lust voor het oog.

Was het oorspronkelijk zonder overkapping, na den herbouw bood deze prachtige ruimte een gunstige gelegenheid om de vele kostbaarheden, door de familie van heinde en ver bijeengebracht, onder te brengen.

Alleen de heerlijke vensters vormen al een aantrekkelijkheid in deze, sterk aan een kerk-interieur herinnerende ruimte, ze zijn ten deele versierd met de beeltenissen der voorouders van den slotheer, of wel geven weer hoe men zich de kruistochten had ingedacht; kortom al de ideeën van de voorvaderen zijn hier zichtbaar verwerkt.

Men weet in deze omgeving haast niet, waar het eerst naar te kijken, de kleine beeldjes, de prachtige reliefs, waarop voorstellingen van de jacht e.a.; de kostbaarste reuze-Chineesche vazen, de Chineesche offertafel of dito draagstoel, door onzen geleider het „miniatuur-koetsje” genoemd, dan wel de geweldig mooie Engelsche Westminster-klok, werk van een Spaanschen kloosterling uit de 15e eeuw.

Lang kunnen we hier anders niet toeven, er moet nog zoo veel onze belangstelling gaande maken.

In de eetzaal trekken de wondermooie gobelins oogenblikkelijk onze aandacht. Deze uit de 17e eeuw afkomstige kunststukken, o.a. voorstellend de Vlaamsche dorpskermis en het eten van verboden vrucht dwingen ieders bewondering af.

Zelfs zien we hier Jacoba van Beieren en Frans van Borselen, geparenteerd aan de adellijke familie. De geweldig groote tafel

is buitengewoon stijlvol met bloemen versierd, waarop de roode kelken tezamen het woord „WELKOM” vormen.

Reeds trekt de bibliotheek weer onze aandacht.

„Van allen dinghen houdt maten” is de vermaning, die hier ieder nageslacht opnieuw tegenklinkt.

En uit welk een grijs verleden stamt het oude geslacht, dat het kasteel bewoonde; van 1449 af kunnen we de jaartallen op den stamboom opmerken!

Een bijzonder aantrekkelijk gobelin beeldt de bestorming van het kasteel en de daaraan noodwendig verbonden gevangenschap uit.

De tegenwoordige bewoners, al mogen ze dan niet den meesten tijd hier vertoeven, wisten de voormalige ridderzaal een huiselijk aanzien te geven en verkozen juist deze als salon. Gezellige zitjes, schitterende kronen van Belgisch smeedwerk, kostbare wandbekleedingen, zelfs een gobelin, voormalig eigendom van vriend Alva, vormen hier de aantrekkelijkheden, om van een afbeelding van Calvarienberg, deugd en ondeugd nog niet eens te spreken. Alles wat men ziet weer te geven zou te voeren, nog zooveel vraagt vandaag onze aandacht!

Het vroolijk menuet alleen ontbreekt nog, als we ons, indenkend hoe het vroeger in de prachtige spiegelgladde balzaal geweest moet zijn, voorzichtig op glad ijs, in casu de parketvloer begeven. Hier toch werd het orkest achter den monumentalen schoorsteen geplaatst en bewogen de danslustigen zich bij het matglanzende kaarslicht. Men wordt als vanzelf in de toenmaals heerschende sfeer meegevoerd.

Dit neemt niet weg, dat we dit schoone oord weldra weer moeten verlaten, doch niet, dan na nog een bewonderenden blik geworpen te hebben op het prachtige plafond, dat met bladgoud belegd is.

Daar staan we dan eindelijk weer buiten. De betoovering van het eeuwen geleden gewrochte kunstwerk is gebroken en we begroeten elkander opnieuw, maar nu in den tempel van ongekorven hout. Hoe aantrekkelijk, om, al is het heel even maar, een blik te mogen werpen in het prachtige slotpark. Eilacy, dit wordt ons niet gegund.

Wel poogt de Heer Bastert, die met de hand achter zijn oor, (zoals we dat van hem gewend zijn, als hij zich prompt van ieders wenschen op de hoogte wil stellen en daarbij scherp moet

toeluisteren), contact te krijgen met dengeen, die met de zorg voor de buitenplaats belast is, maar niets mag baten. Haast zou onze veteraan er een holpartij voor over hebben om toch nog maar gedaan te krijgen dat het door kan gaan, maar de deelnemers vinden dat het niet aangaat, dat hij zich zóó ter wille van hen zou gaan vermoeien en slaan daarom met elkander den weg naar den uitgang in.

Ook de bezichtiging van het interieur der kerk blijft achterwege, wat niet wegneemt, dat men al overladen met indrukken, deze omgeving verlaat en den slotheer toch in alle opzichten voor zijn bereidwilligheid om zijn eigendommen te laten zien, dankbaar mag wezen. (Terloops zij opgemerkt, dat deze zoo juist van een buitenlandsche reis is wedergekeerd, zoodat de bezichtiging van het landgoed als een voorrecht beschouwd mag worden).

Na al onze rondzwervingen is het toch niet ongezellig om in onze eenvoudige koetsjes weer plaats te nemen, vooral ook, omdat er geweldig naar een warme dronk verlangd wordt en waar zal men die prettiger en heerlijker genieten dan in het alleraardigste quasi-antieke herbergje aan de Brink in Haaruilen.

Zie, hier is alles alreeds voor de komst van zóóveel gasten in gereedheid gebracht; ieder zoekt zich een prettig plaatsje uit, eerst buiten, gaandeweg ook binnen, waar het oog aanstonds bekoord wordt door het intiem gezellige oud-Hollandsch interieur en waar de koffiegeuren de gasten tot aanzitten en genieten van het goede der aarde uitnoodigt.

Even stilte vóórdat men aan tafel zich te goed gaat doen en dan alles in afwachting van het welkomstwoord van den Héer Bastert. Hij toch moet vandaag zowat alle honneurs waarnemen, daar zowel de voorzitter als de secretaresse, beiden deel uitgemaakt hebbend van de excursie-commissie, dit genoeglijk oogenblik van saamhoorigheid niet kunnen meemaken.

De Heer Bastert, — als zou hij in zijn poging om het juiste woord op de juiste plaats te spreken, falen — zegt aller clementie in te roepen, hetgeen natuurlijk, gezien het feit, dat de Heer Bastert al lang zijn sporen in dit opzicht verdiend heeft, tot hartelijk gelach aanleiding geeft. Edoch, hij weet best, hoe een bijeenkomst aantrekkelijk te maken en zoo begint hij in zeer waardeerende woorden van een en ander te gewagen. Allereerst

dan heet hij allen hartelijk welkom, deelt mede, met spijt, dat zoowel voorzitter als secretaresse hier niet konden wezen, verder dat er wéér twee nieuwe leden tot ons genootschap toetraden, welk voorbeeld hij hoopt, dat navolging zal vinden, maar ook, dat de leden zooveel in hun vermogen is, hieraan zullen medewerken.

Hij besluit met den wensch, dat het genootschap in groei en bloei mag toenemen.

Onze oud-voorzitter, Mr Dr Verburgt, ziet zich als de tolk der aanwezigen, als hij opmerkt, dat men van de regeling der excursie genoten heeft. Terugdenkend aan zooveel andere excursies, die van 11 Juli 1918 b.v., toen men ook zijn schreden naar Haarzuilens gericht had. Er waren toen geen veertig maar wel twee honderd deelnemers geweest! Per trekschuit had men toen die tocht gemaakt. In 1936 had wederom Haarzuilens op het programma gestaan, in combinatie met Harmelen. „Vandaag genieten wij van de zorg van den Heer Bastert,” voegt de Heer Verburgt er enthousiast aan toe. Straks als ieder weer een anderen kant uitgaat, blijft er geen gelegenheid meer over een woord te spreken, daarom wil hij nu het gunstig oogenblik te baat nemen een woord van dank te uiten, daar men veel aan de excursie-commissie verschuldigd is. Dat de secretaresse er niet bij kan zijn vindt hij spijtig, wat de Heer Bastert betreft hoopt hij, dat deze nog vele malen met dezelfde vitaliteit deel zal uitmaken van de excursiegangers en eindigt met den wensch uit te spreken voor een voortdurend lang bestaan van „Niftarlake”.

„Ik word óók uit m'n hol gehaald” vangt oogenblikkelijk de Heer Bastert den vorigen spreker op, „ik begin met U toe te wenschen, dat het U goed bekomen moge”.

Dan bedankt hij onzen vroegeren voorzitter voor al wat deze voor het genootschap gedaan heeft, om er nog een hartelijke wensch voor het herstel van „de onderdanen” van de secretaresse aan toe te voegen.

Uiteindelijk spreekt hij zijn blijdschap nog uit, dat het weér zoo meevalt, waarop ieder zich aan de overheerlijke spijzen tegoed doet. Nu is het echt genoeglijk samenzijn aangebroken en ieder zit met glunder gezicht zijn inwendigen mensch te versterken. Al te lang mag het ook weer niet duren, want er staat nog zóóveel voor vandaag op het programma.

Daarom maar weer met spoed de auto's opgezocht en richting Kockengen uit. Dit is al een heel kleine afstand, maar toch niet zóó gering, of we worden onderweg nog „aangehouden” ook, echter in den aangenaamsten zin. Niet minder dan het volledig dagelijksch bestuur van Kockengen's Vereeniging voor Vreemdelingenverkeer heet het gezelschap, welks komst blijkbaar een evenement voor dit stille dorp beteekent, aan den rand van de gemeente hartelijk welkom. Deze attentie is zeer aardig en wordt dan ook door de deelnemers aan den „tweedorpen-tocht” ten zcerste op prijs gesteld.

Met vreugde wordt het gezelschap door de begeleidende Kockengensche auto het dorp binnengeleid, waar welhaast de Nederlandsch Hervormde kerk door het aloude poortje bereikt wordt.

Intusschen heeft de Voorzitter, Mr Dr Kappeyne van de Coppello, zich ook bij het gezelschap kunnen voegen, hetwelk temeer prettig is, daar hij wegens ambtsbezigheden verhinderd geweest was eerder van de partij te zijn.

Het is nu de beurt aan den gemeente-secretaris, den Heer Jongeneel, die deel uitmaakt van de ontvang-commissie, om een overzicht te geven van hetgeen tot de restauratie van dit prachtig oude bouwwerk den stoot gaf.

Hij noemt zijn dorp, dat hem blijkbaar zeer lief is, een wonderbaar eiland, zooals het tusschen twee rivieren in is gelegen, zelfs weet hij mede te deelen, dat het de bewoners zelf zijn geweest, van wie het initiatief tot herstel van de kerk was uitgegaan. En met welk een voortvarendheid had men zich vervolgens ervoor gespannen om gezamenlijk alle mogelijke gegevens te verzamelen uit archieven als anderszins, om een tentoonstelling hier ter plaatse mogelijk te maken. Historische bijzonderheden waren echter niet maar voor het oprapen geweest, met vereende krachten had men toch iets weten te bereiken. Alle oud-inwoners van Kockengen waren blijkbaar bij een en ander ingeschakeld geweest; met groot enthousiasme gewaagt tenminste de Heer Jongeneel van de spontaniteit waarmede men mede had helpen vergaren, tot alles voor elkaar was.

Dan krijgen de excursisten te hooren hoe oorspronkelijk de kerk op een kerkhof gelegen had.

Steeds had men er meer omheen gebouwd, in de toekomst hoopt men alles weer meer vrij te kunnen leggen.

Nu wordt de rondgang om den buitenkant van de kerk begonnen. Hierbij kan ieder rechtgeaard Niftarlaker veel opstrijken op oudheidkundig gebied, want niet minder dan architect de Heer Ferdinand B. Jantzen, die de restauratie in handen heeft, licht ons over een en ander deskundig in.

Schrijfster dezès zou zich niet dan ongaarne aan een opsomming hiervan wagen, daarvoor is zij de stof niet meester, zij moge dan volstaan met de opmerking, dat de architect op aantrekkelijke wijze de uitnemendheid van handsteenbouw boven machinale-steenbouw weet aan te toonen en daarbij duidelijk laat zien, hoe deze laatste aan het bouwwerk de noodige levensdigheid verschaft. Daarbij geeft het aan het bouwsel het zoo onontbeerlijke „karakter”, wat men bij machinalen steen zoozeer mist. De met de handen gehakte baksteen is alles, om het gebouw het aanzien te doen krijgen, zooals het oorspronkelijk geweest was.

Nog maakt hij er op attent, dat de kerk op den duur meer ingangen kreeg, dit vloeide hieruit voort, dat „mensen met gouden ringen aan” een aparten toegang tot de kerk wilden hebben.

Voorts gewaagt de architect van de enthousiaste stemming waarin hij geraakte, toen hij bemerkte, met welk een vreugde men bij de kerkvoogdij hem in verband met de restauratie ontvangen had. Hij ontveinst zich de moeilijkheden gansch niet, welke zich bij een kerkrestauratie kunnen voordoen, vooral ook, omdat er vaak van tevoren reeds zooveel verknoeid is, dit als gevolg van verschillende inzichten. De groote opdracht in dit prachtige restauratiewerk ziet de Heer Jantzen dan ook hierin, dat men „het karakter weer zal kunnen vinden”. Net als bij een schilderij, welks restauratie immers ook zulk een zeer delicate zaak is.

Het bereiken van het gestelde doel ziet spreker zoo mooi: zoo weinig mogelijk van zichzelf; zooveel mogelijk het karakter van het bouwwerk zien te benaderen en weer te geven...

Dan belicht hij nog eens hetgeen de Kockengenaren te doen staat. Alles kunnen ze immers niet alleen af. Drie dingen moeten er zijn: geduld; liefde; toewijding.

Het ergste acht spr. de groote verwaarloozing van dergelijke vervallen gebouwen. Deze heeft zulk een groote slooping te weeggebracht. De balken b.v. waar geen pit meer in zit. En hoe

vaak vindt men niet nog achter de balken een fraai profielstuk!

Wat dit intererieur betreft acht de Heer Jantzen de lichtval niet buitengewoon gunstig, hij vergelijkt ze tenminste met het grijs, wat men in een onderzeeër kan aantreffen.

Dan maakt hij ons opmerkzaam op de galerij, die al heel merkwaardig is. Deze steunt namelijk op oude lantaarnpalen! Het koor: . . . helaas dichtgemaakt. Als de Heer Jantzen zijn zin krijgt, dan is dit den langsten tijd geweest en gelukkig maar. Onder den toren zal vermoedelijk een heel mooi metselwerk tevoorschijn kunnen komen. Ook kan hij zich niet voorstellen, dat de toren oorspronkelijk ook dezen vorm gehad zou hebben.

Als we naar al deze uiteenzettingen luisteren beginnen we haast te verlangen, ook eens het oogenblik te mogen meemaken, dat al deze middeleeuwsche schoonheid weer aan ons oog ontrold zal worden! Aan het enthousiasme van de bevolking hapert niets, maar hoe ver is het nog van de algeheele voltooiing af! Komt, Niftarlakers, doet allen nu eens heerlijk mee aan een krachtige, daadwerkelijke propaganda voor dit schoone doel: de volledige restauratie van dit waardevolle monument!

Geen wonder dan ook, dat de Heer Jongeneel den architect dankt voor zijn sympathieke uiteenzetting.

Dan vermeldt hij nogmaals met vreugde, dat geheel Kockengen „onderste boven gegaan” was, toen men met het plan van een restauratie tevoorschijn was gekomen, eenparig had men gezegd: „dat is een mooie zaak”.

Voor het koor b.v. toch werd gevreesd, dat het met vijf en twintig-vijftig jaar in elkaar zou zakken als er storm kwam. Op het huidige geslacht rust thans een grootsche taak, maar er is een opleving gekomen. Wat hemzelf betreft: hij zal met hart en ziel er zich aan geven. De bevolking had hij ook aangeraden, een offer ervoor te brengen; de 13e eeuwse toren en de 15e eeuwse kerk is dit immers zoo waard?

Dan wekt hij nog op tot belangstelling voor heel het mooie polderland daar, tevens somt hij enkele dingen op, die van de bevolking uitgingen om een en ander te doen slagen voor de tentoonstelling, alles ten bate van de restauratie, om alleen maar te noemen het mooie offerblok, in den vorm van een Statenbijbel. Leeg was het ook niet gebleven; alles bij elkaar gerekend had men nu al *f* 11.000.—.

Dan begeeft het gezelschap zich via de consistoriekamer, een

stemminglooze ruimte naar buiten, nadat ook nog de oude sacristie — thans tot kolenhok gepromoveerd — in oogenschouwen genomen is. Enorm, welk een ruimte hier op non-actief ligt!

Rest nog mede te deelen, dat men onder de bedrijven door op orgelspel vergast werd.

Het bezoek aan Kockengen zou niet volledig geweest zijn als het gezelschap niet tevens de Roomsch-Katholieke Kerk had aangedaan. Ook hier wacht ons een vriendelijk pastor, die zich alle moeite getroost, al de mooie dingen uit zijn bedehuis te toonen. Voldaan keeren we ook hiervandaan terug.

Nu naar een van de oude boerderijen in het dorp. Vriendelijke bewoners wachten ons hier op.

Alle veertig deelnemers aan de excursie een plaatsje in de ruime kamer te verschaffen, om daar de beeldige antieke schoorsteen te bewonderen valt niet mee, maar toch krijgt ieder gelegenheid hiertoe.

*„Het land te bouwen is mijn lust,
Mijn hart en zinnen zijn bewust
Te wonen bij het woelend vee,
Gelijk als vader Jacob dee”*

vermeldt het oude tegelstuk boven den schoorsteenmantel.

Afscheid genomen hebbend van den boer en diens vriendelijke echtgenoot spoeden we ons naar het tentoonstellingsgebouw, waarheen de weg niet zoo lastig te vinden is, daar een groen toegangspoortje ons tot binnentreden noodt. Vooraf passeeren we een karakteristieke oude woning aan den Wagendijk.

Langs eenige boerenbedrijfsbenodigheden, demonstratief buiten opgesteld, om een indruk te geven van wat in het aloude rijmpje over Kockengen te lezen staat en nog steeds in Kockengen opgeld doet, namelijk, dat „die neringhe is menigerhande”, bereiken we het flinke schoolgebouw, waar al wat de plaats aan oude documenten, prenten, teekeningen, schilderijen en gravures machtig kon worden, op eindeloos lange tafels uitgestald ligt.

Mobilisatietijden, feesten en droeve gebeurtenissen, alles wordt voor ons in den letterlijken zin „ter tafel gebracht”.

Diverse oude boekwerken „Wet en Willekeur” (ook toen al?)

liggen er; te veelomvattend om zich in den korten tijd dat we hier vertoeven in te kunnen verdiepen.

Er staat immers nog een mooi oogenblik ons te wachten, als we met belangstelling de levendige kleurenfilm, vervaardigd door Kockengen's kunstfotograaf, den Heer Ravestein, bewonderen. De molen wordt daarna met een bezoek vereerd.

Dan wordt de terugtocht ondernomen.

Onze vriendelijke Kockengensche gastheeren nemen afscheid van ons en voort spoeden de wagens zich, richting Utrecht.

Daar wordt de gebruikelijke afscheidsgroet gebracht en ieder gaat zijns weegs.

Bb. Nov. '50.

A. H. Gr.

Uit Niftarlake-litteratuur.

In het Tijdschrift „Volkskunde” 1950 staat een interessante studie van R. C. Hekker over het „Hooiberggebied”, welke weer een aanvulling vormt op de artikelen van Dr R. A. Hol: „De hooiberg en zijne verspreiding” (1946) en S. J. van der Molen: „Over de hooiberg en zijne verspreiding in vroeger tijd” (1948). Dit werk en onderzoek over de kapberg gaat uit van de ontwikkeling van het boerenbedrijf in verschillende deelen van ons land. Als oudste voorbeelden, waarbij een „barch” vermeld wordt, dienen o.a. een latijnsch citaat, voorkomend in het Oorkondenboek van het Sticht van omstreeks 1022, genomen uit een brief van den koster van de Kerk te Tiel, en verder uit het Oorkondenboek van Holland en Zeeland op de jaren 1281—’84. Achtereenvolgens wordt de hooiberging nagegaan bij de Nederlandsche boerderijtypen, waarvan de ontwikkelingsgeschiedenis werd onderzocht.

Waar het gebied van de Saksische weidebedrijven wordt besproken, vermeldt het artikel ook een en ander over de West-Utrechtsche ontwikkeling. „Niet alleen uit de litteraire bronnen, maar ook uit de evolutie van de bedrijfsvorm volgt, dat men in het gebied van deze typen de bakermat van de kapberg moet zoeken. Als bijzondere verschijningen noemen wij de niet zeer oude „hooilossier” in de *Eempolder*. De kap hiervan bezit een kapel met hijsbalk, zoodat men het afgespannen paard door middel van grijper, touw en katrol het hooi zelf kan laten optrekken. In de streek tussen *Gein en Vecht* is als tochtportaal tusschen berg en stal een „hooiloods” getimmerd om het voeren in den winter te vergemakkelijken. De berg (tegen weersinvloeden aan de lanen van hangplanken voorzien) wordt vanuit het „haaggat” uitgehold. De rieten kap, die een vrij flauwe helling vertoont, wordt in Zuid-Holland op de traditioneele wijze

bekroond door een trapsgewijs afgeschoren bundel riet, met een aardewerk ring eromheen en soms een vaantje of paard als windwijzer. In 't Sticht ontbreekt de ring en is slechts 't „mannechie” aanwezig, terwijl het steilere stroodak van de oostelijke korenberg een „tuiltje” of „toefe” bezit”.

A. E. R.

Jaarboekje van „Oud-Utrecht” 1950.

In een lezenswaardige en leerzame verhandeling „over honorifieke rechten in Utrecht” of de zogenaamde heerlijkheidsrechten, die samenhangen met de heerlijkheid, geeft Dr W. van Iterson eenige treffende voorbeelden, hoe over deze rechten verschillen en processen konden ontstaan in ons gewest.

De bevoegdheden aan een heerlijkheid verbonden waren niet altijd en overal gelijk, zij hingen af van verschillende omstandigheden, zooals men hooge, middelbare en lage heerlijkheden had. De hooge heerlijkheid had het recht van crimineele justitie, zaken waarbij de doodstraf kon worden opgelegd. De middelbare heerlijkheid kwamen als zoodanig weinig voor, en de lagere werden als ambachtsheerlijkheid aangeduid.

Het recht van den „heer” kwam neer op het aanstellen van openbare functionarissen in zijn rechtsgebied, als Schout, secretaris, en soms schepenen, schoolmeester, beurtschippers, boden. Hij kon sommige belastingen heffen en verordeningen maken.

Vervolgens waren er nog een aantal andere rechten, dikwijls van koninklijke of keizerlijken oorsprong, zooals jachtrecht, gruit (brouwrecht), recht van waag, en dan verder rechten van duiventil, eendenkooi, en zwanendrift.

Tenslotte wordt gesproken over het patronaatsrecht, het recht tot benoeming van den pastoor, en diens presentatie. Verder had de heer bepaalde bevoegdheden ten aanzien van het beheer over of toezicht op de kerkelijke goederen, beneficiën, kerkgebouw, enz. Op grond van allerlei bevoegdheden kon de heer eener heerlijkheid aanspraak maken op honorifieke rechten, welke hier te lande bestonden in het hebben van speciale banken of gestoelten in de parochiekerk, grafkelder of graven in de kerk, rouwborden met familiewapens, en het hebben van een speciale toegang tot de kerk, wapens en kerkglazen, enz.

Tijdens de kerkdienst had hij het recht van „vóór offeren” (d.i. vóór anderen de gift geven voor kerk of armen) van de „vóór-pacht” of „paesnemen”, d.i. aanbieden van de paesbert tijdens den dienst.

Dat er over deze rechten verschil en strijd kon ontstaan laat de Schr. zien aan de hand van historische voorbeelden o.a. Jutfaas, Harmelen, Vleuten, Lauerrecht, enz.

R.

GESCHENKEN.

Van de Oudheidkundige Vereeniging „Flehite” te Amersfoort kreeg ons bestuur in October een mededeeling, dat zich in het bezit van het Museum een zeldzame gewassen sepia-teekening bevindt, voorstellende de Kamperbinnenpoort omstreeks 1750, gezien van af den Zuidsingel. Van die teekening heeft „Flehite” een aantal reproducties doen vervaardigen, die in afmeting en kleur volkomen overeenstemmen met het origineel.

Deze reproducties zijn aan de leden van „Flehite” toegezonden en aangezien het Oudheidkundig Genootschap „Niftarlake” een ruillidmaatschap met de Oudheidkundige Vereeniging „Flehite” onderhoudt, mochten ook wij in het bezit van een reproductie geraken. Wij stellen dit geschenk op hoogen prijs en bestemmen het voor het door ons altijd nog in voorbereiding zijnde Museum voor de Vechtstreek.

Een tafelbel gevonden te Kockengen.

In de maand Juni van dit jaar (1950) werd door Fr. Vendrik te Kockengen in het weiland, dat oorspronkelijk bouwland is geweest, een bronzen tafelschel gevonden. Het terrein, waarop de vondst ± 30 c.m. diep bij het spitten voor den dag kwam, ligt in de buurt van de vroegere Haarmolen, de Lage Haar gem. Kockengen. De schel in den vorm van een vrouwenfiguurtje heeft een hoogte van 0.11 M. met diam. van 0,055 M. Wat de dateering betreft menen wij den tijd van het einde 16e eeuw of beter nog ± 1600 te kunnen vaststellen. Bij onderzoek en navraag bleek, dat dergelijke schellen vroeger aanwezig zijn geweest op de tentoonstelling van oude koperwerken (dinanderies enz.) te Middelburg in 1904. Men leest daarover in de geïllustreerde catalogus No. 249: „Tafelschel in den vorm van een dame in het kostuum van het einde der XVIIe eeuw”. Daar was nog een tweede exemplaar: „Tafelschel in den vorm van een *rijk gekleede* dame in het kostuum van het einde der XVIe eeuw”. Beide schellen waren toch in bezit van Mr. W. J. Snouck Hurgronje te 's Gravenhage. Ondanks een ingesteld onderzoek en correspondentie met leden der genoemde familie, zijn wij niet ingelicht, waar deze tafelschellen zich heden bevinden. Het is jammer, dat in den catalogus geen afmetingen worden genoemd om gelijkenis of overeenkomst vast te stellen. Een afbeelding van het gevonden stuk te Kockengen ziet men in „Meyer's handboek der ornamentiek” onder de gebruiksvoorwerpen (Tafelbellen pl. 235) met de vermelding: „moderne tafelbel van gegoten koper volgens een oud voorbeeld vervaardigd”.

Voor zoover ons bekend is, en uit navraag elders gebleken is, o.a. Rijksmuseum Amsterdam, enz., zijn dergelijke tafelbellen in de musea niet aanwezig. In het tijdschrift gewijd aan volks-

cultuur en oude ambachtskunst *Oud Nederland* jg. IV (1950) werd de vraag naar meerdere exemplaren, afbeeldingen en literatuur beantwoord met een verwijzing naar *Hobby* 1946—'47, blz. 175 en 214, waar ook een tafelbel in vrouwenfiguur wordt besproken. Deze figuur echter droeg het costuum uit den Bourgondischen tijd, met veronderstelling, dat het een namaak was van de bronzen figuren aan Jacques de Gerine of Jean Dalam er toegeschreven. Aldaar werd ook verwezen naar een bijdrage van Frederic Lees in *The Connoisseur* Vol. IX (1904) blz. 144. Mevrouw Anna Thibaud te Parijs heeft een verzameling van driehonderd tafelschellen, waarvan 26 exemplaren worden afgebeeld. Zij vertegenwoordigen het vrouwencostuum van bijna alle perioden gedurende vier eeuwen. Toch hebben wij geen exemplaar gevonden in het costuum van de bel van Kockengen, al zijn er ook heel wat „old women, housewives en ladies” onder.

Of laatstgenoemd exemplaar wel echt is? Dergelijke schellen maar dan in koper worden nog steeds in het Belgisch Maasgebied als moderne souvenirs (Dinanderies) aan den man gebracht in 18e eeuwse trant en als vrouwenfiguurtjes met opschrift HAN SUR LESSE, ook wel als Volendammers, enz. Het vermoeden ligt voor de hand, dat de gevonden tafelschel op de vindplaats terecht is gekomen door de bemesting van het land met aangevoerd stadsvuilnis, zooals vroeger dikwijls in deze streek gebruikelijk was.

A. E. RIENTJES.



SPROKKELINGEN

betreffende de geschiedenis van de Vechtstreek.

Hier volgen enige kleine feiten en gegevens uit de geschiedenis van de Vechtstreek, welke mij eerst na de voltooiing van mijn studie over de Buitenplaatsen aan de Vecht (Lochem 1948) bekend werden.

JAN SWAMMERDAM AAN DE VECHT.

Onder de talrijke Amsterdammers die in de 17de eeuw aan de oevers van de Vecht vertoefden, heeft de beroemde bioloog Jan Swammerdam (1637—1680) behoord. Hij was er de gast van Joan Ortt. Deze was in 1675 door koop eigenaar geworden van het kasteel Nijenrode. Hij liet het door de Fransen in 1672 ernstig gehavende gebouw herstellen en verfraaien. Tot zijn dood in 1701 vertoefde hij er veel, tezamen met zijn vrouw, Anna Pergens († 1732). Het echtpaar was zeer gastvrij en heeft blijkbaar, evenals sommige andere Vecht-bewoners (b.v. Agneta Block op Vijverhof) belangstelling voor het leven der natuur gehad. Of het bezoek aan Nijenrode voor Swammerdam bijzondere betekenis heeft gehad, blijkt jammer genoeg niet.

(H. Engel, Jan Swammerdam, in: Ons Amsterdam, 1949, blz. 73).

BEELDEN VAN HET HUIS VECHTESTEIN.

Stoopendaal beeldde in 1719 in zijn Zegepralende Vecht (afbeelding 9) het huis Vechtestein bij Maarssen af als een middengebouw met twee naar voren uitstekende vleugels, die elk versierd waren met een beeld in een nis. Deze beelden bestaan nog; ik vond ze in 1949 terug in het geheel verwaarloosde park van

de buitenplaats Sparenberg onder Santpoort. Dit goed is in de eerste helft van de 19de eeuw het eigendom geweest van de bekende Amsterdamsche bankier en verzamelaar Adriaan van der Hoop. In de „Lijst van de Schilderijen van Adriaan van der Hoop te Amsterdam, alsmede van Teekeningen en Beelden”, welke in het archief van het Rijksmuseum berust, worden op bladzijde 69 onder no 1840 vermeld: „Twee groote beelden van wit marmer, het eerste eene Riviergodin, het andere eene Cybele, staande op eene liggende leeuw, en met eene hand rustende op eene toren van eene burght; in February gekocht van H. M. Polak te Maarssen, en door mij afgehaald van de gesloopte buitenplaats, Vecht-Stein, voormaals toebehoord hebbende aan den Heer Fahrens, tezamen voor *f* 1200:— Kosten van aan boord brengen *f* 9.45. herstellingen aan de voetstukken, kosten aan den Steenhouwer Sabelis, die dezelve afgehaald heeft *f* 269.”

Het beeld van de stroomgodin is van achteren ruw afgewerkt. Het was kennelijk bedoeld om tegen een muur geplaatst te worden. De Cybelle, die door een andere hand vervaardigd is, werd daarentegen geheel in de rondte bewerkt. Geen van beide stukken draagt een signatuur. De Cybelle is het merkwaardigste voor ons: de attributen die zij bij zich heeft, een leeuw en een toren of heraldisch kasteel, vormen tezamen een sprekende allegorie op de naam Vechte-Stein. Waarschijnlijk bezat de heer d'Orville, die Vechtstein heeft laten vergroten en die de twee beelden in de nissen der vleugels aanbracht, de Cybelle het eerst, b.v. als tuinbeeld, en liet hij de stroomgodin (in casu waarschijnlijk wel de Vecht voorstellende) er voor de symmetrie bij maken, toen hij de vergroting van zijn buitenhuis voltooide.

ENGEL DE RUYTER EN ISAAC DE MOUCHERON AAN DE VECHT.

Op een plaats, die onverwacht is voor wie zich verdiept in de historie van de buitenplaatsen aan de Vecht, staan enige belangwekkende gegevens over de geschiedenis van het tegenwoordige gemeentehuis van Breukelen afgedrukt: het Jaarverslag van de Vereeniging Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum te Amsterdam, jaargang VIII, 1925, blz. 77. De heer J. F. L. de Balbian Verster schreef hierin een studie over Engel

de Ruyter, waaruit wij vernemen dat de zoon van de grote zeeheld, die zelf ook ter zee carrière maakte, bij zijn ongehuwd overlijden aan zijn zusters kinderen o.a. naliet „De hofstede Ruyter-veg” te Breukelen-Nijenrode. Voor de successie werd het goed getaxeerd op f 19.500.— Voorts omvatte zijn erfenis „Huisraet aldaer: Koets, 3 paarden, bolderwagen, speelwagen”, alles tezamen, volgens de taxatie, waard f 4.500.— (archieff notaris G. Ypelaar, Gemeente-archieff, Amsterdam). De kinderen van Engel's zuster, Aldia de Ruyter, betrokken de hofstede niet, doch verkochten haar aan Pieter van den Broek.

Naderhand werd de plaats beroemd door de weelderige tuinen, die de in 1720 gestorven Theodore Boendermaker er liet aanleggen. Mr A. Staring heeft in een studie, getiteld: „Isaac de Moucheron als ontwerper van gevels en tuinen” in het tijdschrift Oud-Holland (1950, blz. 85 e.v.) de suggestie geopperd, of De Moucheron niet het patroon van de tuin van het toen Boom-en-Bosch geheten buiten kan hebben getekend.

In hetzelfde artikel publiceerde mr Staring een ontwerp voor een landhuis van De Moucheron (eigendom van het museum te Frankfort aan de Main), dat gelijk op het huis Weerestein. Hoewel sommige détails afwijken, vragen wij ons af, of Weerestein misschien niet naar plannen van De Moucheron gebouwd werd. Zo niet, dan is het toch zeer nauw aan zijn stijl verwant.

HET OORDEEL VAN EEN DUITSER OVER DE VECHTSTREEK IN 1784.

Wilhelm Heise schreef in het dagboek, dat hij bijhield gedurende een uitstapje naar Nederland, het volgende over de Vechtstreek:

„Die Vecht und die Gärten daran bleibt aber das schönste von Holland; es ist in der That eine Zauberey und die Augen können sich nicht satt sehen. Ein paar englische schienen mit Geschmack angelegt zy seyn. Der aber vor Uytrecht, der Frau von Oetterfeld, ist das Muster von Unsinn und der allerdümsten Hoffarth”.

Met „Frau von Oetterfeld” wordt kennelijk bedoeld de be-
woonster van Zijdebalen, Maria Petronella Sijderveldt geboren

Van der Mersch († 1796), wier schoonmoeder Maria van Oosterwijk heette!

Bij het harde oordeel van Heise over Zijdebalen bedenke men, dat in 1784 de kunstige „Le Nôtre-stijl”, waarin de tuinen van dit huis waren aangelegd, niet meer in de mode was, verdrongen als hij was door de nieuwe, door Heise gewaardeerde „Engelse” parkstijl.

(W. Heise, Sämtliche Werke. Herausgegeben von C. Schüddekopf. VII, Leipzig 1909, Tagebücher von 1780 bis 1800, blz. 295 vlg.: Reise nach Holland. Oktober 1784).

RUST AAN DE VECHT IN DE FRANSE TIJD.

De rustige Vechtstreek was een plek, waar men zich uit het openbare leven placht terug te trekken. Ook in de Franse tijd is dit nog zo geweest, getuige de volgende mededeling.

Mr Goderd Alexander Gerrit Philip baron van der Capellen van Berkenwoude en Agterbroek (1778—1848) was een Utrechts edelman, wiens mooie carrière reeds jong begon. Nadat hij verschillende openbare ambten bekleed had, werd hij door Lodewijk Napoleon benoemd tot minister van Binnenlandsche Zaken. Bij de opheffing van het Koninkrijk Holland in 1810 vertrok den ambteloos geworden Van der Capellen naar Maarssen, hetgeen hij in zijn mémoires vertelt. Waar hij zich daar precies vestigde, horen wij helaas niet. Vermoedelijk zal hij er een buitenplaats gehuurd hebben, zooals toen gebruikelijk was. Dat zijn hart naar de Vecht trok, is verklaarbaar, want hij was in 1803 te Utrecht gehuwd met Jacoba Elisabeth van Tuyll van Serooskerken (1781—1866), wier vader Willem René sedert 1776 als heer van Zuilen het familieslot bewoonde. Als aanhanger van Oranje had Willem René zich in de Franse tijd uit de politiek teruggetrokken, evenals zijn schoonzoon dit op 1 Januari 1811 deed.

Geheel incognito woonde Van der Capellen niet te Maarssen. Nadat hij er zich gevestigd had „in afzondering”, zoals hij in zijn gedenkschriften nadrukkelijk verzekert, kreeg hij er al gauw bezoek van den Franschen gouverneur-generaal, die Napoleon bij de inlijving van ons land bij het Fransche keizerrijk,

in 1810, als bestuurder over de Hollandsche departementen had aangesteld: Charles François Lebrun, sedert 1808 duc de Plaisance.

Of de heeren aan de Vecht politieke kwesties besproken hebben, dan wel of het hier enkel een beleefdheids- of vriendschappelijke visite betref, vernemen wij niet. Men kan echter het laatste vermoeden uit het feit, dat Lebrun zijn familie meebracht en omdat Van der Capellen in zijn mémoires verder niets bijzonders over de ontmoeting vertelt. De hertog van Plaisance was in de jaren dat hij in Nederland vertoefde, trouwens een vrijwel machteloze, goedmoedige, oude heer, die in de groote politiek had afgedaan.

Na een afwezigheid (om staatkundige redenen?) bracht Van der Capellen nog de laatste maanden van het jaar 1812 en een gedeelte van 1813 te Maarssen door. De terugkomst van Oranje riep hem opnieuw tot activiteit, die hem naar de bestuurscentra deed terugkeeren. In 1816 benoemde de koning hem tot commissaris-generaal voor Nederlandsch-Indië met de bedoeling, dat hij daar na het herstel van het Nederlandsche bestuur als Gouverneur-Generaal zou optreden. Dit is in 1820 gebeurd.

(Sirtema van Grovestins, Gedenkschriften van den graaf Van der Duyn van Maasdam en van den baron Van der Capellen, Tweede vermeerderde uitgave Amsterdam, 1859, blz. 291 en 294).

Dr R. VAN LUTTERVELT

Het Koorkapschild te Abcoude.

De R.K. Kerk van Abcoude mag zich o.a. verheugen over het bezit van een oud koorkapschild. Zoo'n schild is het afhangelijke, versierde ruggestuk van een pluviale. Deze schilden zijn meestal rijk uitgevoerd met geborduurde tafereelen of symbolen. Ook tegenwoordig is dat nog de goede gewoonte. In den tijd van het groote en meesterlijke handwerk moest zoo'n schild wel de bijzondere voorliefde hebben van den naaldkunstenaar. Het schild van Abcoude is daarvan wel een van de treffendste bewijzen.

Mijn voorganger, pastoor-deken J. C. Rooswinkel, wist de uitzonderlijke schoonheid ervan niet alleen bijzonder te waardeeren maar hij nam ook maatregelen om het stuk goed te conserveeren. Want het stuk is zeer belangrijk voor de borduurkunst in het algemeen. Het is uitgevoerd in zijde en gouddraad in lazuursteek op linnen. Een tijd lang werd het daarom geëxposeerd in het Aartsbisschoppelijke Museum te Utrecht, terwijl het ook een plaats vond op de algemeene tentoonstelling „Utrechts Kunst in opkomst en bloei 650—1650”. In de catalogus lezen wij de bemerking: „Noord-Nederlands atelier uit de omgeving van Jacob Cornelisz”. Thans is dit schild weer teruggekeerd in de Pastorie en het trekt ook nu de bewonderende aandacht van elken bezoeker om de schoonheid van compositie, de meesterlijken techniek en de nog altijd onverzwakte kleurwerking. De afmetingen zijn 0.47 x 0.44 m.

Het is voor mij daarom onbegrijpelijk, dat in de kunsthistorische literatuur maar weinig aandacht aan dit juweel wordt geschonken. In het boekje „Geschiedenis van de parochie van de H.H. Cosmas en Damianus te Abcoude” (1909) door Vicaris Generaal Mgr. D. Huurdeman, destijds kapelaan aldaar, worden wij uitvoerig ingelicht omtrent het middeleeuwsch kunstbezit

van de kerk. Hij noemt o.a. zilveren Godslamp en armlakers, schilderijen, het aloude Mariabeeld met engelenfiguren, de orgelkast met balustrade uit 1558, de preekstoel, het altaarzilver enz. Van dit schild wordt echter niets gezegd. Wel vinden wij in het Memoriale, door Pastoor Bootz geordend, de aandacht gevestigd op een ander voornaam stuk. „In het selve jaer 1746 heeft den eerw. heere Pastoor (van Aelst) laeten macken voor de kerk een nieuw paers fluweel ornament met wit sonteijn geborduurt sonder belastingh van de gemeente of kerkmeesters, het fluweel heeft gecost een honderd en twee gulden, het borduersel van sonteijn seventgh gulden, de silveren 3 geborduerde schilden dartigh gulden, voor de onkosten van het werk veertigh gulden, voor de seijde voedingh twalif gulden 10 st, voor 't smal bruyn linnen vyftien stuyvers: voor 4 ellen $\frac{1}{2}$ breed bruijn linnen eene gulden twalif stuyvers 8 penn. Voor 't opmaecken van 't casuijffel ornament etc. te samen aghtien gulden. Soodat het ornament in sijn geheel heeft gecost behalve het raemt 275 gulden 17 stuyvers en het raemt te samen met de kasse daer het in over is gesonden heeft gecost 6 gulden 7 stuyvers”. — Voor een kasuifel een voor dien tijd formidabel bedrag! Pastoor Bootz teekent hierbij nog aan: „Dit kasuifel, herstelt en veranderd is nu nog aanwezig”.

Maar zooals reeds gezegd, omtrent het pluviale schild lezen we niets. De aandacht werd er het eerst op gevestigd in 1906 door Jan Kalf, die dit „zeer mooi geborduurde schild van een koorkap omstreeks 1530” belangrijk genoeg achtte om in zijn groote werk — De Kath. Kerken van Nederland — te worden opgenomen. Eveneens wordt het geborduurde koorkapschild (xvid) vermeld in de „Voorloopige lijst der Nederlandsche monumenten van geschiedenis en kunst in de provincie Utrecht (1908 pag. 6). Later nog in het Jaarboekje 1914 van „Niftarlake” wordt in de „Beschrijving der Oudheden in de gemeente Abcoude-Proosdij” blz. 44 er over gesproken en wel als volgt: „Zeer kostbaar en fraai bewerkt is een geborduurde rugschild van een vespermantel, uit het laatst der 16de eeuw. „Het borduersel stelt voor Abigaïl, huisvrouw van Nabal, die tot David komt met geschenken als David, vluchtende voor Saul, rondzwerft in de woestijn Paran. Deze geschiedenis staat geschreven in I Samuel 25”. Bij de daar geplaatste afbeelding zien wij, dat toen het schild nog op een koormantel was bevestigd en om-

geven met barokke rinceaux. Het is ook wel opvallend, dat deze voorstelling van David en Abigail, in dien tijd, in tegenstelling met de onze, vaker werd gebruikt. Onlangs las ik nog een artikel van Prof. Dra Neurdenburg over een oud waarschijnlijk Utrechtsch schilderij met hetzelfde thema, dat zeer zeker ook Eucharistisch kan worden gesymboliseerd en daarom ook op een koorkap kan worden uitgewerkt.

Thans wordt het schild in een houten étui achter glas bewaard.

Als dit kunstwerk uit de oude kerk van Abcoude afkomstig is, waaraan wij niet twifelen, zal het waarschijnlijk vervaardigd zijn tijdens het pastoraat van Cosmas Harbertz, die daar in de eerste helft van de 16de eeuw resideerde en van wien wij weten, dat hij op alle mogelijke manieren de kerk in- en uitwendig verfraaide o.a. zorgde voor blauw fluweelen ornamenten en als vermogend man meermalen de benodigde gelden voorschoot. (Jb. Niftarlake, 1926, pag. 27). In een lezing met lichtbeelden te Abcoude over „Kunst en Ambacht” in de Vechtstreek, heeft Pastoor Rientjes, van wien ik meerdere bijzonderheden over dit schild dankbaar mocht vernemen, de koorkap uitvoerig besproken. Dit soort borduurwerk werd in den XVIden eeuw hoofdzakelijk vervaardigd door mannen, behoorend tot borduurwerkersgilden. (Borduurwerk in de Gilden en Kloosters van Nederland in vroegere eeuwen, Het Gildeboek 1949, pag. 44). In Amsterdam waren in de eerste helft van den XVIden eeuw niet alleen borduurwerkers gevestigd, o.a. Peter Joosten, maar ook schilders, die de ontwerpen voor deze stukken leverden, o.a. Jacob Cornelisz van Amsterdam en diens omgeving. Wij vermeldden reeds, dat de inrichters van de Utrechtsche tentoonstelling het schild aan deze school toeschreven.

Het verwondert daarom menigeen, dat in het boek van Dr. B. Jansen over „Laatgotisch Borduurwerk in Nederland” ('s-Gravenhage 1948) met geen enkel woord over dit zoo belangrijke koorkapschild van Abcoude wordt gerept. Dit was een reden te meer om de aandacht van de lezers van het Jaarboekje op de schoonheid en rijkdom van dit werk te vestigen.

Abcoude.

Pastoor J. M. J. WATERKAMP.



Het oude en nieuwe wapen van de gemeente Maarssen.

Telkens zien wij het oude gemeentewapen van Maarssen voor onze oogen; op het gemeentehuis, op de Vechtbrug, op de Dr. v. Linge-brug, in de gekleurde glasramen van de R. K. Kerk, enz. Welk is de betekenis van dit gemeentewapen? En waarom is het zoo samengesteld?

De lezer weet, dat elke gemeente een eigen wapen heeft gekregen, toen de gemeentebesturen werden opgericht. In 1816 heeft de gemeente Maarssen verzocht om het tot heden gevoerde wapen. Op 20 Februari 1816 heeft de Hooge Raad van Adel op het daartoe gedane verzoek het wapen van Maarssen bevestigd, en aldus vastgesteld: „Sijnde van rood, beladen met 6 gouden leliën (bijwijze van zoom) en orle, in het midden een schild van blauw beladen met 3 gouden ruiten, staande 2 en 1. Het schild gedekt met een gouden kroon en ter wederzijde vastgehouden door een klimmende leeuw in natuurlijke kleur”.

Waar komt dit wapen vandaan?

Het wapen van de gemeente Maarssen komt overeen met het oude Zegel van Maarssen. Het wordt aldus beschreven: „Een schild van keel (rood) beladen met 6 leliën, met een hartschild van lazuur (blauw) beladen met drie ruiten; het geheel gehouden door twee leeuwen en gedekt door ene kroon van paarlen en drie fleurons.”

Volgens deze beschrijving zijn wapen en gemeentezegel gelijk. Alleen zou men kunnen vragen: hoe moeten de ruiten zijn, in zilver of goud? Op afdrukken van het gemeente-zegel zijn deze ruiten steeds blanco of wit gelaten, d.w.z. dat zij in zilver kunnen zijn. Bij de voorstelling in kleur van het wapen der gemeente ziet men de ruiten steeds in goud, zooals officiëel is vastgesteld. Wat volgt hieruit?

Het gemeentewapen is het wapen der aloude heerlijkheid Maarssen, dat van de heerlijkheid op de gemeente is overgegaan evenals het zegel. Men ziet duidelijk uit het randschrift van het oude zegel, dat tot opschrift draagt: „Sigillum proprium domini Maarsensae”, d.w.z. eigen zegel van den Heer van Maarssen. Maar van welke Heer van Maarssen of ter Meer is dit wapen afkomstig? Toen in 1816 de wapenbevestiging werd aangevraagd wist nòch het gemeentebestuur, nòch de Heer van Maarssen of ter Meer, (Diederik Baron van Tuyll van Serooskercke) aan welke Heer van Maarssen dit wapen ontleend kon zijn. Niet aan het geslacht van ter Meer — immers deze had op het schild 3 plompe of meerbladen.

Wij hebben hiernaar een onderzoek ingesteld en komen tot deze onderstelling, waarmede wij den lezer een antwoord geven.

Het wapenschild en rood met gouden leliën is vermoedelijk het geslachtswapen van Amerongen. Na het geslacht van de Meer, ging het huis te Maarssen in 1477 over aan Jacob van Amerongen, Heer van Maarssen en ter Meer in 1477. Het huis ter Meer bleef in deze familie tot 1525, toen kwam het onder Steven van Zuilen van Nijvelt die ook de Heer van de Haar of Haarzuilen was. Zooals bekend voert het huis de Haar een schild met drie ruiten, zoodat het wapen met het hartschild (vermoedelijk in gewijzigde kleur) terug gaat tot bovengenoemde Heeren van Maarssen, gen. v. Amerongen en v. Zuilen van Nijvelt.

En nu het *nieuwe* gemeentewapen van Maarssen, nu de gemeente met Maarssenveen is vereenigd, zooals ons uit de bladen thans bekend is geworden.

„De Hoge raad van adel heeft op 14 Aug. bepaald, dat Maarssen een gemeentewapen zal voeren, bestaande uit een veld van keel (rood) met zes gouden leliën, drie boven, twee aan weerszijden en een onder het hartschild van azuur (blauw) met drie gouden ruiten staande 2 : 1. Het wordt ter weerszijde gehouden door twee leeuwen in natuurlijke kleuren. Er zijn twee afwijkingen van het wapen, dat Maarssen voerde vóór de samenvoeging met Maarsseveen. Het is n.l. gebleken, dat Maarssen niet gerechtigd is, om zooals voorheen een kroon met vijf bladeren boven het wapen te dragen, maar een kroon met drie bladeren en twee paarlen. Voorts staan twee leliën aan weerszijden van

het hartschild niet meer geheel vrij, maar zijn gedeeltelijk onder dit schild geschoven, zodat deze leliën slechts gedeeltelijk zichtbaar zijn”.

Merkwaardig dat nu het nieuwe wapen weer gelijk is aan het oude boven beschreven zegel, dat gedekt was met een kroon van paarden en drie fleurons. In de officiële stukken worden drie fleurons genoemd en nergens is sprake van vijf bladeren. Het wapen van Maarssen is nu gedekt met een Gravenkroon, vroeger met een markiezenkroon en dan zonder parels.

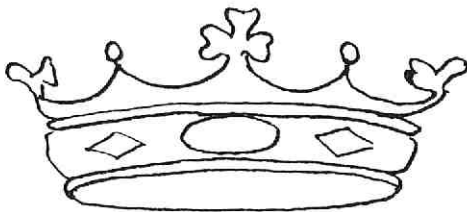
Uiteraard is slechts de zichtbare voorzijde bedoeld, als er sprake is van drie fleurons. Vroeger waren de leliën als zoom rondom het hartschild en nu is het hartschild, boven op het met zes gouden leliën bezaaide schild gezet. Waarom eigenlijk vraagt men? Deze vraag behoort meer tot de heraldiek dan tot de historie of oudheidkunde.

A. E. RIENTJES.

N.B. In het jaarboekje van 1917 heeft wijlen de Heer J. G. Th. Grevenstuk bij de beschrijving van het gemeentewapen van Maarssen vergeefs de herkomst daarvan onderzocht. Hij wees op mogelijke herinnering aan het geslacht van Weede dat zes zilveren leliën op rood veld heeft.

Dit veronderstelde mogelijk verband wordt nog waarschijnlijker als men weet dat de van Weede's oorspronkelijk van Stoutenburg heetten en Stoutenburg heeft zes zilveren leliën op een rood schild.

Evenals de van Weede's waren ook de Borre van Amerongen kastelein van Stoutenburg door de Bisschoppen van Utrecht benoemd.



INHOUD :

1. Bestuur en Ledenlijst	V-VII
2. Jaarverslag	XIII
3. Staat van Ontvangsten en Uitgaven Boekings- jaar 1949	XVII
4. Excursie naar Haarzuilens en Kockengen	XIX
5. Niftarlake-Litteratuur	XXXI
6. Geschenken	XXXV

I. Een tafelbel, gevonden in Kockengen, door Mgr. A. E. Rientjes	1
II. Sprokkelingen, door Dr R. van Luttervelt	5
III. Het Koorkapschild te Abcoude, door Pastoor J. M. J. Waterkamp	11
IV. Het oude en nieuwe wapen van de GemeenteMaars- sen, door Mgr. A. E. Rientjes	15
